

Algoritmik Yönetimsellik: Dijital Çağda İktidar Rasyonalitesi

Algorithmic Governmentality: The Rationality of Power in the Digital Age

Ayça Berna GÖRMEZ¹

Başvuru Tarihi/Submitted: 25.07. 2025 Kabul Tarihi/Accepted: 22.09.2025

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Bu çalışma, insan davranışlarının ve toplumsal yaşamın dijital veriler aracılığıyla yönetimini ifade eden algoritmik yönetimsellik kavramını ele almaktadır. Hesaplanabilirlik, korelasyon ve öngörülebilirlik ilkelerine dayanan bu yönetim biçimi, bireyleri profillere indirirken neoliberal rasyonaliteyle birleşerek davranışları otomatik ve görünmez biçimde öngörmekte ve yönlendirmektedir. Çalışmada algoritmaların, sadece veriye dayalı teknik araçlar değil, aynı zamanda öznellik, özgürlük ve anlam üretimi üzerinde etkili bir iktidar biçimi olduğu savunulmaktadır. Modern dönemde ortaya çıkan araçsal rasyonalite ve kesinlik ideallerini dijital düzleme taşıyan bu yaklaşım, bireylerin rastlantısallık, hata yapma ve yaratıcı düşünme gibi temel kapasitelerini baskılamaktadır. Sonuç olarak, algoritmik yönetimsellik, özgürlük ve özneliği zayıflatan dijital bir distopya üretmektedir. Bireysel ve toplumsal dönüşüm olanakları ise ölçülemeyen ve öngörülemeyen ihtimallerde varlık bulmaktadır

Anahtar Kelimeler: Algoritmik yönetimsellik, büyük veri, dijitalleşme, enformasyon, modernite

JEL Kodu: Z0

Abstract

This study explores the concept of algorithmic governmentality, which refers to the government of human behavior and social life through digital data. Based on the principles of calculability, correlation, and predictability, this mode of governmentality reduces individuals to profiles and, in conjunction with neoliberal rationality, aims to predict and guide behavior in an automated and invisible manner. The study argues that algorithms are not merely data-driven technical tools, but also function as a form of power that shapes subjectivity, freedom, and meaning-making. By transferring modern ideals of instrumental rationality and certainty into the digital realm, this approach suppresses fundamental human capacities such as contingency, error, and creative thinking. As a result, algorithmic governmentality produces a digital dystopia that weakens both freedom and subjectivity. Yet, possibilities for individual and collective transformation persist precisely in that which cannot be measured or predicted.

Keywords: Algorithmic governmentality, big data, digitalization, information, modernity

JEL Code: Z0

¹Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi, gormezayca@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5782-580X

Giriş

Ünlü girişimci Chris Anderson (2016), 2008 yılında yazdığı “Teorilerin Sonu” başlıklı makalesinde, insan davranışını inceleyen geleneksel bilim dallarının artık geçerliliğini yitirdiğini iddia etmiştir. Ona göre, bu bilim dallarının yerini “uygulamalı matematik ve büyük veri okyanusu” almıştır. Anderson, insan davranışlarının nedenlerini anlamaktan ziyade, davranışları izleyip ölçmenin yeterli olduğunu savunur. Bu yaklaşıma göre, “Yeterli veri varsa rakamlar başka bir açıklamaya gerek bırakmaz.” Akıl yürütmeyi ve tartışmayı gereksiz kılan bu bakış açısı, ölçülebilir ve hesaplanabilir bilginin, diğer bilgi türlerinin önüne geçtiği yeni bir döneme işaret etmektedir. Başka bir deyişle, “akla, akıllı kullanmaya veya tartışmalara ihtiyacımız” olmadığı belirtilmektedir (Rouvroy ve Stiegler, 2016, s. 19). Anderson, belirli bir dönemin açıldığını veya kapandığını ilan eden ne ilk kişidir ne de son olacaktır. Tarihin sonunun tartışıldığı bir çağda, teorilerin sonunun ilan edilmesi de şaşırtıcı değildir. Ancak Anderson’un “Başka söze gerek yok.” iddiası, yalnızca teorilerin değil, düşüncenin, eleştirinin ve eylemin de önemini yitirdiği bir duruma işaret eder. Bu durum, insanın temel niteliklerini, yani geçmiş ve geleceği anlamlandırma kapasitesini, nedensellik kurma yetisini ve anlam üretimini göz ardı etmektedir. Sonuçta insan, hesaplanabilir ve ölçülebilir özelliklere indirgenmektedir. Anderson’ın haklı olduğu bir nokta varsa o da bugün insan davranışlarının her zamankinden daha fazla izlenip ölçüldüğüdür. Ancak bu dönüşüm, modernitenin rasyonalite anlayışına ve kapitalist araçsallaştırıcı dinamiklerine içkin bir süreçtir; tamamen yeni bir durum değil, neoliberalizmin ve dijitalleşmenin etkisiyle daha da derinleşmiş bir eğilimdir. Bu bağlamda, algoritmik yönetimsellik ile “her bireyin ‘bilinbilir’ ve öngörülebilir hâle getirilebildiği eski bir ütopya yeni bir biçim kazanmaktadır” (Barry, 2019, s. 365).

Bu çalışma, insan davranışını dijital ortamlarda veriler aracılığıyla ölçme, değerlendirme ve yönlendirmenin bir yöntemi olan algoritmik yönetimselliğin dünyayı, insan hayatını, özneleşme süreçlerini, anlatıları ve anlam üretimini nasıl etkisizleştirdiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Neoliberal yönetimselliğe eklenen bu mekanizmalar, yönetimi daha görünmez, daha yaygın ve daha etkili hâle getirmektedir (Barry, 2019, s. 369). Algoritmik yönetimsellik, çağdaş iktidar biçimlerinin, belirsizliği azaltma ve öngörülebilirliği artırma yönündeki hedeflerini, hesaplanabilir ve ölçülebilir olanı merkeze alarak gerçekleştirmeye çalıştığı dijital bir yönetim mantığıdır. Ancak bu hedefler, insan olmanın temel nitelikleri olan hata yapma, rastlantısallık, bağlantısallık ve yaratıcılık gibi özelliklerin kaybına yol açmaktadır. Aynı şekilde, karar verme, eyleme geçme ve anlam üretme gibi insani kapasitelerin de veriler aracılığıyla giderek daha fazla içi boşaltılmaktadır. Bu bağlamda, bireyin yalnızca seçim yapması ve karar vermesi değil, kendi yaşam anlatısını ve değerler dünyasını yaratabilmesi anlamında özgürlüğün, ciddi biçimde aşındığı gözlemlenmektedir. Bu çalışma, dijital çağın iktidar rasyonalitesi olarak algoritmik yönetimselliğin, öznellik ve özgürlük alanlarını nasıl yeniden biçimlendirdiğini; modernitenin özgürleşme ideallerinin ise bu yeni yönetim biçimleri içinde nasıl araçsallaştırılarak sınırlandığını tartışarak literatüre eleştirel bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bilgi, Enformasyon ve Verileştirme

Modern çağda bilimsel bilgi diğer bilme türleri üzerinde egemenlik kurmuştur; kimi zaman kendi kendine bir amaç hâline gelmiş ve evrensellik ile rasyonellik gibi üst-anlatılarla meşrulaştırılmış (Lyotard, 2000), kimi zamansa kapitalist üretim biçiminde verimliliği ve kesinliği artırmak için bir araç olmuştur. Bilimsel bilginin hükümrânlığı bilgiyi merkezileştirmiştir ancak bu merkezileşmiş bilgi türü, özellikle son yarım yüzyılda ciddi şekilde sorgulanmaya başlanmıştır. Lyotard bilimsel bilginin, toplumsal ve kültürel bağlamda oluşturulan anlatısal bilginin “üstüne eklenmiş ve onunla çatışmış” olduğunu belirtir (Lyotard, 2000, s. 20). Bu vurgu, bilginin yalnızca bilimsel çerçevede değerlendirilemeyeceğini ve kültürel anlatıların da bilgi üretiminde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi ve teknolojinin kitleselleşmesiyle birlikte bilginin doğasında köklü bir dönüşüm yaşanmıştır. Dijitalleşme ile birlikte yalnızca bilgiye dair epistemolojik temeller değil, bilginin doğasında dair de bir algı dönüşümü olmuştur. Bu dönüşümde, bilişsel bilgi kavramı özel bir önem taşır.

Bilişsel bilgi, bireyin dünyayla ilişki kurmasını, geçmiş ve gelecek arasında anlamlı bağlar kurmasını mümkün kılar. Luhmann’a (1994, s. 19) göre, bilimsel bilgi aslında keşfedilen değil, inşa edilen bir formdur; bilişsel bilgi bu inşa sürecinin zeminini oluşturur. Ancak modern bilgi anlayışında, bilişsel olan genellikle güvenilir sayılmış; onun yerine kanıtlanabilir, ölçülebilir ve hesaplanabilir olan öne çıkmıştır. Lyotard, bu dönüşümün bilginin işlevsel

açıdan iki temel alanını etkilediğini belirtir: Bilgi artık hem araştırma hem de iletim süreçlerinde farklılaşmıştır (2000, ss. 12-13). Lyotard, bilginin yalnızca uzmanların tekelinde olmaktan çıktığını, standartlaşmış, daha ucuz ve daha erişilebilir teknolojilerle yaygınlaştığını ileri sürer. Bu süreçte, bilgi bilişimsel ağların mantığına tabi gelir ve neyin bilgi sayılacağına dair yeni normatif çerçeveler oluşmuştur (2000, s. 14). Bilginin enformasyona dönüşümü bu durumun doğrudan bir sonucudur ve dijital çağın bilgi anlayışını yeniden şekillendirmiştir. Bilgi artık anlam üretimiyle değerlendirilmekten ziyade hız, erişim ve işlevsellik üzerinden değerlendirilen bir enformasyon formuna bürünmektedir. Byung-Chul Han'ın (2024, s. 20) belirttiği gibi, enformasyon yalnızca yeni bir bilgi türü değil; çağımızın egemen epistemik düzenini belirleyen bir çerçeveye dönüşmüştür.

Enformasyon, derlenmiş ve anlamlı bir şekilde organize edilmiş verilere dayanan bir bilgi türüdür. Veri ise sözlük anlamıyla “tartışmadan önce verilen şey” demektir ve “retorik” bir temel inşa eder (Gitelman ve Jackson, 2013, s. 7). Veri gerçeklikle birebir örtüşmez. Rosenberg (2013, s. 18, 37), verinin ontolojik gerçeklikten bağımsız olabileceğini, yanlış verinin bile veri olarak varlığını sürdürebileceğini vurgular. Başka bir deyişle, veri her zaman gerçekliği temsil etmez; veri aracılığıyla kurulan gerçeklikler, ontolojik hakikati yansıtmaktan çok, belirli bağlamlarda inşa edilmiş bilgi yapılarıdır. Dijitalleşmeyle birlikte enformasyon giderek veriyle özdeşleştirilmektedir. Dijital çağda, enformasyonun retorik yapısı giderek görünmez hâle gelmiş ve enformasyon, gerçeklikle eşdeğer kabul edilmeye başlanmıştır. Byung-Chul Han'ın (2024) belirttiği gibi, çağdaş dünyada enformasyonun yeni statüsü, verinin gerçeklikle özdeşleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu dönüşüm, bilgi üretimi ve anlamlandırma süreçlerinde derin değişiklikler yaratmıştır. Günümüzün hızlı ve akışkan yaşamında, enformasyon daha çok iletişim aracı olarak öne çıkmaktadır. Ancak Han'a (2018, ss. 22-23) göre, enformasyonun “çok kısa bir güncelliği vardır”; bu da bilişsel pratiklerin zaman alıcı yönlerini dışlayarak deneyim ve anlam üretimini geride bırakmaktadır.

Daha önce belirtildiği gibi, dijitalleşme süreci, yalnızca bilginin üretim ve dolaşım biçimlerini değiştirmemiş; aynı zamanda bilgiye ilişkin temel kavrayışımızı da dönüştürmüştür. Bu dönüşümün merkezinde, bilginin veri formuna indirgenmesi yer almaktadır. Verileştirme, Mayer-Schönberger ve Cukier'e (2013) göre, toplumsal eylemlerin çevrimiçi ortamlarda sistematik olarak sayısallaştırılması ve analiz edilebilir verilere dönüştürülmesidir. Bu süreç, gerçek zamanlı izlemeyi, öngörücü analizleri ve davranış kalıplarının istatistiksel olarak tahmin edilmesini mümkün kılar. Verileştirmenin sunduğu bu imkanlar, büyük veri teknolojilerinin merkezinde yer almaktadır. Büyük veri, çoğunlukla filtresiz, tarafsız ve özerk bir bilgi kaynağı gibi sunulmaktadır (Muellerleile ve Robertson, 2018, s. 203). Ancak veriler, doğada kendiliğinden var olan “ham maddeler” değil; belirli epistemolojik, teknolojik ve ideolojik tercihler doğrultusunda üretilmiş yapılarıdır. Räsänen ve Nyce (2013, s. 667), verilerin toplanması, sınıflandırılması ve analiz edilmesi süreçlerinin her aşamasında insan müdahalesinin bulunduğunu; bu nedenle “ham veri” kavramının bir illüzyon olduğunu ileri sürer. Gitelman ve Jackson'ın (2013) ifadesiyle, “ham veri” kavramı bir oksimorondur. Verinin yalnızca işlenebilir bir hammadde gibi ele alınması dahi, onun üretim süreçlerindeki ideolojik, teknolojik ve bağlamsal müdahaleleri göz ardı eden indirgemeci bir yaklaşımdır; dahası bu yaklaşım, veriyi anlamdan kopararak onu dijital çağın nesnel bir gerçekliği gibi sunan temsil krizine zemin hazırlar. Başka bir deyişle, veri, artık anlamı üreten olarak nitelendirilmemekte, başlı başına bir “gerçeklik” olarak işlev görmektedir.

Bu dönüşüm, bilgi üretimi ve anlamlandırma süreçlerinde ciddi bir kriz yaratmaktadır. Dijitalleşmenin etkisiyle bilgi, işlevselleştirilmiş enformasyona; enformasyon ise bağlamından kopmuş veriye indirgenmiş ve sonuç olarak gerçeklik, sayısal olarak temsil edilen verilere indirgenerek algısal düzeyde yeniden inşa edilmiştir. Han (2024, s. 12), bu durumu gerçekliğin “dolaysız mevcudiyetin zayıflaması” olarak adlandırır. Dijital dünyada gerçeklik, çok boyutluluğunu kaybederek veri düzlemine indirgenmiş ve veri, yalnızca kendisine referans veren bir sistem hâline gelmiştir (Han, 2018, s. 14). Bu ortam, davranışsalıcılığın en uç formu olarak tanımlanabilecek algoritmik yönetimselliğin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. İnsan davranışları, toplumsal bağlamdan soyutlanarak bireysel veri noktalarına indirgenmekte; toplumsal dinamikler ve anlam üretimi süreçleri giderek görünmez hâle gelmektedir. Sonuçta, veri ve enformasyonun egemenliğinde, anlam üretimi ve neden-sonuç ilişkileri bilginin geçerliliğini belirleyen ölçütler olmaktan giderek uzaklaşmıştır.

Davranışsalılık ve Yönetimsellik: Dijital Çağda Yeni İktidar Biçimleri

Algoritmik yönetimsellik kavramı, Antoinette Rouvroy ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilmiş ve modern toplumda yeni bir yönetim biçimine işaret etmektedir. Artan dijitalleşmeyle birlikte topluma, bireye ve insan davranışlarına dair bilgiler büyük veri sistemleri aracılığıyla toplanmakta, analiz edilmekte ve belirli kalıplar çerçevesinde işlenmektedir. Bu süreçte, bireylerin karar mekanizmalarını yönlendirme, davranışları öngörme ve toplumsal düzeni şekillendirme işlevlerinde algoritmalar kritik bir rol oynamaktadır. Rouvroy ve diğerleri (2013, s. 173) algoritmik yönetimselliği, “Büyük verinin otomatik olarak toplanması, birleştirilmesi ve analiz edilmesi yoluyla olası davranışları modellemek, öngörmek ve önceden etkilemek amacıyla kurulan belirli bir (a)normatif ya da (b)politik rasyonalite türü” olarak tanımlamaktadır. Bu kavramı daha derinlemesine kavrayabilmek için Michel Foucault’nun yönetimsellik anlayışına değinmek faydalı olacaktır.

Michel Foucault, 1977-1978 yıllarında Collège de France’da verdiği derslerinde yönetimsellik kavramını ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Ona göre yönetmek, “hükmetmek” veya “emretmek” gibi doğrudan otoriteyi dayatan süreçten farklıdır; yönetimin kendine özgü, daha incelikli bir niteliği vardır (Foucault, 2016, s. 102). Yönetimsellik, sadece devlet tarafından uygulanan bir iktidar biçimi olmaktan öte, bireylerin ve toplulukların davranışlarını şekillendiren çeşitli teknik ve düzenlemeleri kapsar. Foucault (2016, ss. 97-98) yönetimselliği, “Temel hedefi nüfus olan, baskın bilgi biçimi ekonomi politik ve temel aracı güvenlik mekanizmaları olan bir iktidar biçimi” olarak tanımlar. Bu çerçevede iktidar, yalnızca hukuki ya da baskıcı araçlar üzerinden işleyen bir egemenlik ilişkisi değildir. Foucault’ya (1982, s. 789) göre iktidar, başkalarının “mümkün eylem alanlarını yapılandırma” kapasitesiyle tanımlanır. Dolayısıyla iktidar, ekonomik rejimler, toplumsal normlar ve uzman bilgisi gibi çeşitli mekanizmalar aracılığıyla bireylerin özneleşme süreçlerine nüfuz eder. Bu çerçevede bireyler yalnızca yönetilmez; aynı zamanda kendi davranışlarını düzenleme ve denetleme pratiklerine dâhil olurlar.

Yönetimsellik, modern iktidar biçimlerini anlamak açısından merkezî bir kavramdır ve özellikle liberalizmle birlikte tarihsel bir dönemeçte şekillenmiştir. 18. yüzyılda ortaya çıkan liberal yönetimsellik, nüfusun idaresi, ekonomik düzenin sürdürülmesi ve bireylerin yönlendirilmesi için çeşitli teknikler ve stratejiler geliştirmiştir. Bu yapı, piyasanın kendi doğal yasalarına göre işlemesi gerektiği varsayımına dayanır; bireylerden ise bu düzen içinde ekonomik rasyonaliteye uygun şekilde hareket etmeleri beklenir. Böylece birey, kendi kapasitesini geliştiren, özgürlüklerle donatılmış bir ekonomik aktör olarak kurgulanır. Ancak bu özgürlük söyleminin yanı sıra, bireylerin davranışlarını dolaylı yollarla denetleyen görünmez yönetim mekanizmaları da inşa edilmiştir. Bu bağlamda iktidar, toplumsal yaşamın her alanına nüfuz eden, gündelik pratikler içinde işleyen ve bireylerin kendi kendilerini yönetmelerini teşvik eden bir yapıya bürünmüştür.

Neoliberal yönetimsellikte bu iktidar biçimi, rekabet, bireysel girişimcilik ve performans ölçümü gibi ilkelerle işler. Birey, kendi yaşamını sürekli optimize etmesi beklenen bir proje hâline gelir. Bu özneleşme süreci yalnızca bireyin içsel motivasyonlarıyla değil, aynı zamanda çeşitli uzmanlık alanlarının rehberliğinde şekillenir. Sağlık, kariyer, ilişkiler, ebeveynlik ve hatta mutluluk gibi alanlar, uzmanlar tarafından sunulan normatif bilgiyle düzenlenmekte; bireyler ise kendi tatmin biçimlerini bu profesyonel bilgi formları doğrultusunda inşa etmektedir. Bu durum, “kendilik teknolojileri” olarak tanımlanan mekanizmalarla bireyin kendi üzerinde çalışmasını teşvik eden yönetimsellik biçimlerinin neoliberal bağlamda nasıl evrildiğini ortaya koyar (Rose ve Miller, 1992, s. 200). Neoliberal toplumlarda bireyler yaşam kalitelerini artırma ve ihtiyaçlarına uygun seçimler yapma sorumluluğunu da bireysel olarak üstlenirler. Bu bağlamda yönetim, yalnızca siyasal iktidarın değil, bireyin kendi kendini yönetme biçiminin de bir parçası hâline gelir. Kendilik teknolojileri artık toplumsal olana değil, bireysel performansa odaklanmakta; birey ise “sorumlu, ahlaki ve ekonomik olarak rasyonel bir aktör” olarak yeniden şekillenmektedir (Lemke, 2002, s. 59).

Dijital çağda ise bu yönetimsellik, algoritmik sistemler aracılığıyla daha da otomatikleşmiş ve görünmez hâle gelmiştir. Algoritmik yönetimsellik, Foucault’nun tanımladığı iktidar mekanizmalarının dijital çağdaki devamı olarak görülebilir ancak neoliberal yönetimsellikten farklı olarak, bireylerin özneleşme süreçlerine değil, doğrudan davranışsal örüntülere odaklanır. Bu yeni yönetim biçimi; bireysel iradeyi merkezine almak yerine, büyük veri temelli sistemler aracılığıyla bireylerin davranışlarını gerçek zamanlı olarak izlemeyi, modellemeyi ve yönlendirmeyi amaçlar. Dijital teknolojiler, verimlilik, kesinlik ve nesnellik iddialarıyla donatılmış yeni iktidar araçları sunar. Büyük veri temelli sistemler, bireylerin davranışlarını sürekli izleyerek, onları daha öngörülebilir

ve yönlendirilebilir hâle getirir. Bu bağlamda algoritmik yönetimsellik, rasyonelleştirilmiş ve otomatikleştirilmiş bir iktidar biçimi olarak özgür iradenin yerini veri temelli müdahalelere bıraktığı yeni bir yönetim rejimini temsil etmektedir.

Büyük veri sistemleri büyük oranda davranışsalci yaklaşıma dayanmaktadır (Barry, 2019, s. 370). Davranışsalcilık, ilk olarak psikoloji alanında ortaya çıkan ve temel olarak insanların gözlemlenebilir davranışlarını incelemeye odaklanan bir akımdır. Bu yaklaşım, insan bilincine ve zihinsel süreçlere dair bilginin sınırlı olduğu 20. yüzyılın başlarında geliştirilmiştir. Davranışsalcılar, insan davranışının öğrenme süreçleri ve çevresel faktörlerle şekillendiğini, dolayısıyla yönlendirilebilir olduğunu savunmuşlardır. Davranışsalcilık, başlangıçta psikolojiyle sınırlı bir yaklaşım gibi görünse de zamanla sosyal bilimlerin diğer alanlarına da yayılmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı ve sonrasında siyaset bilimi, sosyal psikoloji, ekonomi ve sosyoloji gibi disiplinlerde etkili olmuştur. Bu dönemde bireylerin karar verme mekanizmalarının anlaşılması ve yönlendirilmesi, davranışsalci yaklaşımlar için önemli bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Ancak bu yaklaşıma duyulan ilgi, tarihsel süreçte dalgalanmış; bazı dönemlerde yeniden canlanırken bazı dönemlerde belirgin biçimde gerilemiştir.

Günümüzde ise davranışsalcilık, dijitalleşme ve büyük veri teknolojileri ile beraber daha kapsayıcı bir nitelik kazanmış ve algoritmik yönetimsellik ile hayatın her alanına entegre edilmiştir. Özellikle büyük veri teknolojileri, bireylerin gözlemlenebilir davranışlarını kaydetmek, analiz etmek ve bu veriler üzerinden öngörülerde bulunmak için güçlü bir araç sunmaktadır. Bu süreç, insan davranışlarının ölçülebilir verilere indirgenmesi ve toplumsal bağlamından kopararak algoritmalarla yönlendirilmesi anlamına gelmektedir. Günümüzde bireyler ve davranışları dijital ayak izleri takip edilerek sürekli analiz edilmektedir. Başka bir deyişle, insanlar “profillere indirgenir, ardından hesaplanabilir ve öngörülebilir hâle getirilerek otomatikleştirilir” (Şan, 2022, s. 115). Bu süreç, sosyal bilimlerdeki farklı indirgemecilik biçimlerinin bir yansıması olarak görülebilir. Davranışsalcılığın indirgemeciliği, toplumsal teorilerin ve yasaların yerine bireyi ve psikolojiyi koyarak, sosyolojik bağlamları göz ardı eder ve bireyi çevresinden bağımsız bir şekilde ele alır; bireysel hareketleri adeta atomik bir yapı gibi karakterize eder (Soylu, 2023, s. 1877). Davranışsalcılığın yöntemleriyle elde edilen veriler, toplandığında büyük veriye dönüşerek belirsizliğin yönetilmesine olanak tanır (Rouvroy, 2020). Bu bağlamda, davranışsalcilık, algoritmik yönetimselliğin çağdaş dijital iktidar biçimini inşa eden kritik bir unsur hâline gelmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi büyük veri sistemlerinin temel hedefi, bireylerin davranışlarını öngörmek ve yönetmektir. Büyük veri yığınları toplumun geneline değil, bireylere odaklanmaktadır. Böylece veri, kolektif eğilimleri değil bireysel davranışları da izlemeye, tahmin etmeye ve yönlendirmeye yönelik bir araç hâline gelmektedir. Barry (2019, s. 365), bu süreci “kişiselleştirilmiş davranış yönetimi” olarak adlandırır. Bu gelişme, geleneksel istatistik mantığını aşarak, bireylerin normatif beklentilerden bağımsız şekilde yönetilmesini mümkün kılan yeni bir iktidar biçimini, yani algoritmik yönetimselliği ortaya çıkarmıştır. Rouvroy ve diğerleri (2013, s. 165), büyük verinin sunduğu korelasyon temelli analizlerin, ortalama insan kavrayışına dayanan klasik sosyal gerçeklik anlayışını aşarak bireyselleşmiş ve normdan bağımsız bir sosyal gerçeklik üretmeye başladığını belirtir. Böylece, veri temelli yönetim, öznelilikleri daha doğmadan yönlendiren bir iktidar rejimi inşa etmektedir. Bu noktada verilerin doğasına yönelik eleştiriler daha da önemli hâle gelmektedir. Geleneksel istatistik, önceden belirlenen hipotezlerle çalışırken, büyük veri yaklaşımı hipotezleri doğrudan veri setlerinden türetmektedir (Rouvroy, 2020). Bu durum, nesnellik iddialarını güçlendirirken, aynı zamanda hakikatin anlamı üzerinde ciddi bir krizi tetiklemektedir. Rouvroy ve Stiegler (2016, s. 7), “hakikat kavramının giderek saf gerçeklik ya da saf aktüalite pahasına kuşatıldığını” ve bunun, her şeyin “kendi kendine konuşuyormuş gibi” algılanmasına neden olduğunu belirtir. Teorik çerçeveler, eleştirel düşünce ve anlam üretimi geri plana itilmekte, veri mutlak gerçeklik olarak sunulmaktadır.

Dijitalleşme çağında, bireylerin davranışlarının veri temelli sistemler aracılığıyla izlenmesi, analiz edilmesi ve yönlendirilmesi süreci, birçok kuramcı tarafından farklı kavramsal çerçevelerle değerlendirilmiştir. Bu literatür, dijital teknolojilerin yalnızca teknik araçlar olmadığını; aynı zamanda birey ve toplum üzerindeki iktidar ilişkilerini yeniden şekillendiren etkili mekanizmalar olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Shoshana Zuboff (2021), bu dönüşümü “*gözetleme kapitalizmi*” olarak adlandırır ve bireylerden rızaları dışında toplanan verilerin, ekonomik çıkarlara hizmet eden bir hammaddeye dönüştüğünü vurgular. Zuboff’un analizine göre, bu sistem bireylerin hem bilgi üreten hem de yönlendirilen birer nesneye dönüşmesine neden olur. Byung-Chul

Han (2018), “*enfokrasi rejimi*” kavramıyla, bilgiyi elinde bulunduranların iktidarı da kontrol ettiği yeni bir siyasal rejimi betimler. Han’a göre, bilgi artık sadece iktidarın nesnesi değil; aynı zamanda kendisidir. Dean (2014), “*iletişimsel kapitalizm*” kavramıyla, iletişim teknolojilerinin bireyleri görünüşte özgürleştirirken, onları veri üreticisi konumuna indirgeyen bir ideolojik aygıtı dönüştüğünü tartışır. Christian Fuchs (2017) ise “*büyük veri kapitalizmi*” kavramıyla, verinin ekonomik ve politik gücün yeniden üretimindeki merkezî rolüne dikkat çeker. Barry’nin (2019) “*dijital yönetimsellik*” kavramı algoritmik araçların bireylerin davranışlarını öngörme, düzenleme ve şekillendirme kapasitelerini sorgular.

Bu çalışmaların ortak noktası, dijital çağda veri kullanımının birey ve toplum üzerinde görünmez, sürekli ve kişiselleştirilmiş bir denetim ağı oluşturduğudur. Yönetimin klasik, doğrudan ve merkezî biçimlerinden uzaklaşılarak daha esnek ama aynı ölçüde etkili (hatta belki daha etkili) iktidar tekniklerine geçildiği vurgulanmaktadır. Veriler, yalnızca bilgi üretiminde değil, aynı zamanda toplumsal ve bireysel davranışların düzenlenmesinde de stratejik bir rol üstlenmektedir. Bu çalışma dijital çağın öznel, denetim ve anlam üretiminde yarattığı dönüşümü birlikte düşünmeye imkân tanıyan kapsayıcı doğası nedeniyle “algoritmik yönetimsellik” kavramını merkezine almıştır. Zira bu kavram, neoliberalizm ve kapitalizmin tahakküm biçimlerine eklenen ancak bunu herhangi bir norm ya da değer yargısı sunmaksızın — sanki tamamen teknik, tarafsız ve nesnel bir süreçmiş gibi — uygulayan yeni bir iktidar mantığını görünür kılmaktadır.

Büyük Veri ve Algoritmik Rasyonalite

Algoritmik yönetimselliğin işleyişini anlamak için büyük veri süreçlerinin yapısını daha ayrıntılı ele almak gerekir. Bu süreç üç aşamadan oluşur: veri toplama, veri işleme ve davranışsal tahmin. İlk aşamada veri gözetimi (*dataveillance*) kavramı devreye girer. Veri gözetimi, büyük miktarda filtrelenmemiş verinin sürekli olarak otomatik yollarla toplanması ve depolanması sürecini ifade eder (Rouvroy vd., 2013, s. 168). Bu, geleneksel gözetim anlayışından önemli bir noktada ayrılır. Van Dijck’in (2014, s. 205) ifade ettiği gibi, “Gözetim, belirli bir amaca yönelik izlemeyi varsayarken, veri gözetimi, önceden belirlenmemiş amaçlar için (meta) verilerin sürekli izlenmesini içerir.” Başka bir deyişle, toplanan verilerin hangi amaca hizmet edeceği, ancak diğer verilerle ilişkilendirildiğinde ve analiz edildiğinde ortaya çıkar. İlk etapta hangi amaç için toplandığı belli olmayan bu veriler, çoğunlukla çalınan veriler gibi özel ve değerli görülmez; aksine, önemsiz veya sıradan veriler gibi algılanır. Ancak, bu “önemsiz” görülen veriler, daha sonra algoritmalar tarafından analiz edilerek, bireylerin davranışlarını modelleme ve öngörme süreçlerinde kritik bir rol oynar (Rouvroy vd., 2013, s. 169).

İkinci aşamada yani veri madenciliği sürecinde, veriler arasındaki korelasyonlar ortaya çıkarılır. Bu süreç, önceden belirlenmiş hipotezlere değil, veri setleri içerisindeki örüntülere dayanır. Ancak bu korelasyonlar, nedensellik gözetmeksizin kurulduğundan, üretilen bilgi bağlam ve anlamdan yoksundur (Rouvroy vd., 2013, s. 170). Son aşama ise veri madenciliğiyle keşfedilen korelasyonların bireylerin davranışlarının tahmin edildiği ve bu davranışların belirli profillerle ilişkilendirildiği aşamadır. Korelasyonlar aracılığıyla bireysel davranışlar belirli öngörülere bağlanır. Asıl amaç bireylerin davranışlarını tahmin edilebilir hâle getirmek ve belirsizlikleri ortadan kaldırmaktır (Rouvroy vd., 2013, s. 171-172). Kısaca özetlemek gerekirse veri madenciliğiyle oluşturulan modeller, bireyleri belirli profillerle ilişkilendirerek davranışlarını tahmin edilebilir hâle getirir. Bu bağlamda, algoritmik sistemler yalnızca bireylerin mevcut davranışlarını analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda onların gelecekteki kararlarını da şekillendirme amacı taşır.

Algoritmik sistemler, bireyleri önceden tanımlanmış kategorilere yerleştirmeksizin veri topladıkları ve analiz ettikleri için bu süreçlerin demokratik ve önyargısız olduğu iddia edilir. Algoritmalar yasaklama, buyurma ya da cezalandırma yoluna gitmez; aksine bireylere “fısıldar” ve davranışlarını incelikli yönlendirir (Han, 2018, s. 12). Bu sürekli dürtülme hâli, bireylerin özgür iradelerini kullanma kapasitesini daraltır ve kendi potansiyellerini gerçekleştirme yollarını kapatır. Amaç, bireylerin herhangi bir anlam üretmeden ya da arzu geliştirmeden harekete geçmelerini sağlamaktır. Bu süreçte, bireylerin bilinçli arzuları yerine, refleksif tepkilerini uyarmak yeterlidir (Rouvroy ve Stiegler, 2016, s. 12). Karar verme mekanizmaları arzular yerine reflekslerle yönlendirilir. Arzu oluşturmak, bunu dile getirmek ve bu yönde karar vermek belirli bir yorum ya da anlam üretmekle alakalıdır. Ancak algoritmik yönetimselliğin iktidarı, anlamın bağlamından koparılması ve bireysel deneyimlerin önemsizleştirilmesiyle sonuçlanır. Günümüzde, anlam hem her yeredir hem de hiçbir yerde değildir. Bilginin

yoğunluğu ve bağlamsızlığı, bireylerin birbirleriyle sembolik ya da kurumsal bağlar kurma ihtiyacını azaltır. Bu durum, Rouvroy ve diğerlerinin (2013, s. 178) ifade ettiği gibi “evrenin zaten anlamla dolup taşıdığı ve insanların anlamlı bir dil aracılığıyla birbirine bağlanmasına artık gerek kalmadığı” bir süreci ortaya çıkarır.

Anlamdan yoksunluk ya da anlamın her yerdeliği, bireylerin yaşamında ve toplumsal hayatta yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Algoritmik yönetim sistemleri, tahmin ve öngörülebilirlik üzerine kurulu bir otomasyon vizyonu geliştirerek rastlantısallığı, hatayı ve öngörülemezliği dışlar. Bu özellikler, insanlığın canlılığını ve toplumsal dinamizmi koruyan temel unsurlardır. Rouvroy (2011, s. 130), bireylerin öngörülemezliğinin yalnızca insanlık için tanımlayıcı bir özellik olmadığını, aynı zamanda toplumların değişme kapasitesini korumak açısından da vazgeçilmez olduğunu vurgular. Algoritmik sistemler, bu anlamda, bireylerin özgürlüğünü ve özerkliğini tehdit eden ve geleceği sabit bir gerçeklik olarak tanımlayan bir yapıyı temsil eder. Tahmine dayalı bu öngörü vizyonu, modernitenin ütopyası olarak ortaya çıkan bilinebilirlik ve öngörülebilirlik idealleriyle yakından ilişkilidir. Moderniteyle birlikte insanlar, bilimsel ve teknolojik ilerleme aracılığıyla doğayı kontrol altına almayı ve toplumsal düzeni öngörülebilir bir yapıya dönüştürmeyi amaçlamıştır. Günümüzde ise algoritmik yönetimsellik, bu modernist vizyonu dijital teknolojiler yoluyla daha görünmez fakat daha etkili biçimde yeniden üretmektedir. Ancak bu süreç, bireylerin ve toplumların geleceği şekillendirme kapasitesini sınırlandırmakta; böylece toplumsal değişim potansiyelini ve özgürlük, özerklik ve öznellik alanlarını ciddi biçimde daraltmaktadır.

Kopuş mu Süreklilik mi?

Aydınlanma’nın akılcılık ilkesi, modern düşünce sisteminin temel taşlarından biri hâline gelmiştir. Bu dönemde akıl ve ilerleme kavramları birlikte ele alınmış; ilerleme, “hem bilimsel bilginin kaynağı hem de modeli” olarak değerlendirilmiştir (Wood, 2016, s. 331). İktisadi ve toplumsal gelişmenin ön koşulları, bilimsel bilgiye dayandırılmış; bu bilgi kimi zaman kamu politikalarının (Paris Akademisi), kimi zaman da iktisadi üretimin (İngiltere Kraliyet Derneği) taşıyıcısı olmuştur (Wood, 2016, ss. 327-329). Aydınlanma düşüncesiyle şekillenen birey modeli, “Aklını kullanma cesareti göster.” çağrısı etrafında biçimlenmiştir (Kant, 2000). Kant’a göre insan, aklını yalnızca kendi yaşamını anlamlandırmak için değil, toplumsal dönüşüm ve gelecek kuşaklar için vizyon geliştirmek amacıyla da kullanılmalıdır. Zamanla, özellikle modernleşme sürecinde, hesaplanabilir bilgi türleri bu vizyonu gerçekleştirmeye aracılık eden bir unsur olmaktan çıkmış; bilgi, araçsal biçimde yapılandırılarak kendi başına bir amaç hâlini almıştır. Bu dönüşüm, aklın eleştirel ve yön verici işlevini daraltmış; bilgi üretimiyle anlam üretimi arasındaki bağı giderek zayıflatmıştır.

Modern dönemin rasyonalite temelli dünya görüşü, yalnızca bireyleri değil, toplumları da öngörülebilirlik, hesaplanabilirlik ve kontrol arzusuyla şekillendirmiştir. Erken dönem ütopyalar, bireylerin ve toplumların refahını sağlayacak düzenleri idealize etmiş; bu düzenin kurulduğu noktada değişimin gereksizleşeceği varsayımı üzerine kurulmuştur. Modernitenin kazanımları sayesinde bu ütopyaların hedeflerine ulaşılacağı düşünülmüş; teknolojik ilerleme, ekonomik kalkınma ve yurttaşlık hakları, refah ve eşitlik için güçlü araçlar olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu bu hedeflere ulaşma sürecinde araçsal rasyonalite ön plana çıkmış; toplumsal düzen, daha mekanik ve statik bir yapıya bürünmüştür. Brubaker’ın (2017, s.17) ifade ettiği gibi rasyonalizasyon, “Kendiliğinden insan refahını teşvik eden bir şey olmaktan çok, ahlaki ve politik olarak problematik bir gelişmedir.” Bu rasyonalite perspektifi, ekonomik sistemler içerisinde de belirleyici olmuştur.

Weber (1999, s. 23), kapitalist ekonominin temelinde “kesin hesaplanabilirlik temelinde rasyonelleşme” olduğunu belirtir. Doğa bilimlerinin matematiksel ve deneysel temelleri, bu rasyonalizasyonun teknik altyapısını oluştururken, bilimsel bilginin ekonomik çıkarlar doğrultusunda araçsallaştırılması, kapitalist üretim süreçlerine doğrudan eklenmiştir. Verimlilik, nesnellik ve hesaplanabilirlik gibi ilkeler hem ekonomik işleyişin hem de siyasal ve bürokratik yapıların temel bileşeni hâline gelmiştir (Weber, 2012, s. 342). Bu durum, bilimsel bilgiyle toplumsal refah ideali arasında kurulmuş olan bağın giderek ekonomik çıkarlara indirgenmesine yol açmıştır. Weber’in “demir kafes” metaforu, bireylerin görünürdeki özgürlüklerine rağmen, sistemin nesnelliği ve kurumsallığı tarafından kuşatıldığını ifade eder (1999, s. 155). Böylece modern kurumlar, hem özgürleştirici hem de sınırlandırıcı etkilere sahip çift başlı yapılar (*janus-faced*) olarak işlev görür (Alexander, 2013, s. 38). Modern dönemin kapitalizmle birleşen bu rasyonalizasyon vizyonu, algoritmik yönetimsellikte daha keskin bir biçimde tezahür etmektedir. Ancak, çift yönlülüğün sınırlandırıcı niteliğinin daha ağır bastığı gözlemlenmektedir. Bilinebilirlik ve öngörülebilirlik üzerine kurulu algoritmik yönetim sistemleri, bireylerin davranışlarını görünmez

biçimde yönlendirerek modernitenin özgür ve özerk özne tahayyülünü ciddi biçimde zayıflatmaktadır.

Bu bağlamda, algoritmik yönetimselliğin yönetme stratejileri kapitalizm ve neoliberalizmden ayrı düşünülemez; bunların dijital bir uzantısı gibi işlev görmektedir. Neoliberal rasyonalite, insan sermayesi aracılığıyla ekonomik hesaplama mantığını toplumsal yaşamın bütününe taşır; böylece piyasa, ekonomiyle sınırlı bir alan olmaktan çıkarak toplumsal ilişkilerin temel düzenleme ilkesi hâline gelir. Rekabet ilkesi, yalnızca piyasa dinamiklerini değil, bireyler arasındaki sosyal ilişkileri de şekillendirir. Rekabetin içselleşmesiyle birey, kendisini sürekli geliştirmesi ve değerini artırması gereken bir yatırım nesnesi ya da sermayesi gibi görmeye başlar. Dardot ve Laval (2014, s. 4), neoliberal rasyonalitenin, “rekabetin bir davranış normu olarak genelleştirilmesi ve girişimciliğin bir özneleşme modeli olarak sunulması” olduğunu belirtirler. Neoliberal iktidar teknikleri ya da neoliberal yönetimsellik bireyleri teşvik ederek ve dürterek davranışlarını optimize etmeyi amaçlar ve bu optimizasyon kapitalist çıkarlar doğrultusunda gerçekleşir. Rekabet toplumsal ilişkilerin içine nüfuz ettiğinde kolektiflik, birlikte yaşama ve birlikte çözüm üretme teknikleri elimizden alınmaktadır. Byung-Chun Han’ın (2024, s. 74) iddia ettiği üzere, “Performans anlatısı hiçbir toplumsal uyum, hiçbir ‘Biz’ üretmez. Aksine, dayanışma ve empatiyi baltalar. Kendini optimize etme, kendini gerçekleştirme veya özgünlük gibi neoliberal anlatılar, bireyleri birbirinden ayırarak toplumu istikrarsızlaştırır.”

Algoritmik yönetim teknikleri, modern rasyonalitenin araçsal mantığını veri ve algoritmalar üzerinden somutlaştırır. Shoshana Zuboff’un “gözetleme kapitalizmi” olarak tanımladığı bu yapı, bireylerin verilerini birer hammadde olarak kullanır, “Her tür insan deneyiminden beslenir... *bizimle ilgili* her şeyi bilir, halbuki operasyonları *bizim tarafımızdan* bilinemez şekilde tasarlanmıştır” (2021, ss. 22-24, vurgu orijinalinde). Davranışlar profillenirken “bireyin bir gelecek için hayal kurma, niyet etme, söz verme ve inşa etme becerisine tekabül eden *temel gelecek zaman hakkı*” (Zuboff, 2021, s. 34) bireylerin ellerinden alınır ve ekonomik kârlılık ve verimlilik ilkelerine göre hareket edilir. Bireylerin kendi yaşamları üzerinde özerklik sahibi olmasını, yani kendi geleceğini tasarlama ve bu geleceği özgürce seçme hakkını temsil eden bu hak ellerinden gittiğinde bireyler ve toplum, geleceği kontrol eden şirketlerin veya algoritmaların hegemonyasına teslim olur. Rouvroy (2016, s. 35) algoritmik yönetimselliğin “saf optimizasyon” mantığıyla işletildiğini ve bu sürecin, “dünyasız, yaşamsız, öznesiz olması, onun ıssız ve yaşanmaz olduğunu göster”diğini söyler ve devam eder: “Yaşanabilir bir dünyayı koruma zorunluluğu nedeniyle” algoritmik yönetimselliğin sınırlandırılması gerekmektedir.

Tahmine dayalı sistemler kişinin gelecekte nasıl bir insan olacağını tahmin edemeyeceği için geçmiş davranış kalıplarına dayalı çıkarım yapmaktadır. Örneğin sağlık sektöründe tahmine dayalı algoritmalar, bireylerin sağlık verilerini kullanarak risk gruplarını belirler. Sigorta şirketleri ise bireylerin sağlık verilerini analiz ederek gelecekteki potansiyel hastalıklarına göre sigorta primlerini artırabilir ya da azaltabilir. Bir bireyin genetik yatkınlığı varsa ya da daha önceden tanılanmış bir hastalığı varsa bu bireye, hastalanma ihtimalinin yüksek olduğu gerekçesiyle daha yüksek sigorta primleri uygulanabilir ya da daha kapsamlı sağlık sigortası erişimi kısıtlanabilir. Başka bir deyişle tahmine dayalı sistemler, bireyin yaşam tarzını değiştirme ihtimalini, geleceğini farklı bir şekilde kurma ve düzenleme ihtimalini dikkate almazlar. Böylece birey, sabit bir risk profiline hapsedilerek kendi geleceğini kontrol etme özgürlüğünden mahrum kalır. Bireylerin farklı bir yaşam inşa etme özgürlükleri, algoritmaların öngörüler ve bu öngörülerden kazanç elde eden şirketlerin çıkarları doğrultusunda kısıtlanır. Bu sistemler, kapitalist düzenin araçsal mantığını her sektörde sürdürerek bireylerin yaşamlarını kâr için birer “veri kaynağı” olarak kullanır. Bireylerin geleceği üzerinde iktidar kurarak yaşamın her yönünü, tamamen ekonomik çıkarların belirlediği bir alan hâline getirir.

Günümüzde modern ütopya, büyük veriye ve algoritmik sistemlere dayalı bir yönetim rejimiyle adeta “gerçekleşmiştir” (Barry, 2019, s. 365). Algoritmik yönetimsellik, modernitenin bilinebilirlik ve öngörülebilirlik arzusunu, dijital teknolojilerin sunduğu araçlarla somutlaştırır. Bu sistemler belirsizliği azaltmayı hedefler; bunu da bireyi tek düzleme, sürekli bir şimdiye hapsederek gerçekleştirir. Şimdiye gelecek üzerinde tahakküm kurar. Ayrıca, algoritmaların hesaplama sistemine hata, rastlantısallık ve spontanlık gibi insani unsurlar dâhil edilmez. Bunun yerine, algoritmalar rasyonel bir çerçevede sınıflandırma, ölçülebilirlik ve hesaplanabilirlik üzerinden bir düzen kurar. Bu süreç, bireylerin davranışlarını şekillendirir ve onları basitleştirilmiş veri kümelerine indirger. Başka bir deyişle, insan davranışları, bütünlleştirici bir rasyonalite ile kategorilere ayrılır ve bu süreçte şekillenir. Şağ (2022, s. 116) bu durumu, “eşit olmayan her şeyin birbiriyle eşlenmesi ve değiştirilebilir hâle gelmesi” olarak

tanımlar. Üstelik hesaplanabilir veriler, neredeyse mutlak bir güvenilirlik ve nesnellik taşıyormuş gibi kabul edilir. Ancak tahmine dayalı bu sistemler, bireyleri yalnızca davranış kalıpları üzerinden değerlendirerek statik ve değişime kapalı bir birey ve dolayısıyla toplumsal yapı yaratır. Sonuç olarak, bu sistemler bireyleri özgürlük alanından koparır ve yaratıcı potansiyellerini bastırır.

Anlamanın ölçülebilir ve hesaplanabilir olana indirgenmesi, algoritmik yönetimsellikte bireyin yalnızca verilerden türetilmiş bir profile dönüşmesiyle tamamlanır (Rouvroy vd., 2013, s. 175). Algoritmik sistemlerle egemen kılınan tahmin edilebilirlik insanlık ve toplumsal dinamizm ciddi bir sorun teşkil eder. Rouvroy ve diğerleri (2013, s. 180), bireylerin “özneleşme süreçlerinin nadirleşmesi” sorununu, algoritmik yönetimselliğin en kritik problemlerinden biri olarak görür. Algoritmik yönetimsellik, bireyin kendini bir özne olarak tanımlamasını ve özgün kimlikler oluşturmalarını zorlaştırır ve hatta engelleyebilir. Barry’nin (2019, s. 365) belirttiği gibi algoritmalar bireyi “rasyonel bir özne” olarak değil, yalnızca davranışsal bir profil olarak değerlendirir. Bu davranışsal profil, bireyin öznelliğini dışlar; bireyin kendini anlamlandırma, anlam yaratma ve toplumsal bağlamda özgün ilişkiler kurma süreçlerini devre dışı bırakır. Özetle, bireyin içsel düşünce süreçleri yerini algoritmaların tahminlerine bırakır. Artık birey, “ne olduğuna” dair kararları kendisi veremez; bu kararlar, bireyin verilerinden türetilmiş “istatistiksel ikizlerine” dayanarak algoritmalar tarafından belirlenir (Rouvroy vd., s. 180). Algoritmalar, bireyin eylemlerine, davranışlarına veya kimlik anlatılarına değil, sadece bu unsurların dışsal ilişkilerine odaklanır. Bireyin bağlamı dışlanır ve yalnızca “ilişkilerin ilişkisi” denilen bağlantılar üzerine inşa edilen bir normatif bilgi sistemi yaratılır (Berns, 2018, s. 250). Bu da bireyin kendini bir özne olarak tanımlamasını ve eylemlerini anlamlandırmasını zorlaştırır; öznelğin yerine veri ilişkilerinin geçmesine neden olur. Başka bir deyişle, algoritmik yönetimsellikte birey nesne olarak ele alınır, özneleşemez; ilişkiler olarak varlığını devam ettirir (Rouvroy vd., 2013, s. 184).

İnsanların özneleşme süreçleri, genellikle hikâyeler, anlatılar ve semboller aracılığıyla gerçekleşir. Algoritmik yönetimsellik ise bu anlatıların yerini sayısal veri tabanları ve algoritmik çıkarımlarla doldurur (Barry, 2019, s. 373). Bu da bireylerin yaşantılarından anlam çıkarma ve kendilerini ifade etme yollarını kısıtlar. Sayılar, bireyin kim olduğunu değil, sadece ne yaptığını veya şimdi ne yapacağını temsil eder. Örneğin, bir bireyin sosyal medya etkileşimleri veya satın alma alışkanlıkları algoritmalar tarafından analiz edilerek, bu bireyin yalnızca tüketim veya davranış kalıpları üzerinden tanımlanmasına neden olur. Davranış kalıplarının altında yatan sebepler ise gereksiz kılınır. Bireyi belirli davranış kalıplarına kilitlenmesi ve bireyin bilinçli tercihlerle kendi geleceğini şekillendirme kapasitesinin azalışı yaşam anlatısının yitimine sebep olur. Byung-Chul Han’ın (2024, s. 35) sözleriyle ifade etmek gerekirse “Öz-bilgi ancak anlatı yoluyla üretilebilir. *Kendimi anlatmalıyım*. Ancak sayılar hiçbir şey anlatmaz. ‘Dijital anlatılar’ ifadesi bir oksimorondur. Bir yaşam nicelleştirilebilir olaylarla kavranamaz.” Herhangi bir anlatı olmadığında yaşam amaçlı eylemlerden ziyade “keyfi eylemlere ya da tepkilere dönüşür” (Han, 2024, s. 76). Hayal gücü yerine hesaplar, geleceği kurma vizyonu yerine de tahmin etme gücü geçer ki bu da öznelğin, özerkliğin, siyasetin ve hatta ütopyanın tam tersidir.

Siyasal alan ve siyasalın içinde yer alan ütopyaalar mevcut duruma alternatifler üretir, bir anlamda mevcudiyetin ötesine geçmekle ilgilidir. Bireysel ve toplumsal yaşam çok katmanlıdır; geçmişin izlerini barındırır, şimdiki zamanı yaşar ve hayal edilen bir gelecek inşa eder. Yaşamın algoritmalara indirgenmesi ve veriler aracılığıyla yönetilmesi çok boyutluluğun kaybına; belki de daha da önemlisi yaşamın teknik bir meseleymişçesine ele alınmasına yol açar. Ancak Brubaker’ın (2017, s. 87) da ifade ettiği gibi, sosyal yaşam “nadiren salt tekniktir...en ivedi problemler...salt teknik düşünce temelinde çözülemez.” İnsana dair ya da toplumsal yaşama dair problemler, teknik çözümlerden ziyade insanlığın anlam üretme kapasitesiyle ilişkilidir. İnsanı ilgilendiren her konu çok boyutludur; yaratıcılık, eleştirel düşünce ve öznellik ele alınmalıdır. Bu anlamda algoritmaların tahmin edilebilir düzleme sıkıştırdığı insan, “tek boyutlu insan” hâline gelir ve potansiyeli baskılanır. Algoritmalar, bireylerin geleceğe dair tahayyülleri üzerinde bir iktidar kurar; “dijitalleştirilmiş gerçekliği kendi üzerine sıkıştırarak, varoluş rejimlerinin çoğulluğu ve heterojenliğini boğar” (Şan, 2022, s. 115). Algoritmalara göre hepimiz tekil özneleriz. Rouvroy ve diğerleri (2013, s. 193) bu öznelliği şöyle tanımlamaktadır: “Algoritmik yönetimsellikte her özne, kendiliğinden bir çokluk barındırır; ancak bu çokluk başlıktan yoksundur. Özne, çeşitli profillere bölünmüştür ve bu profillerin hepsi, ‘kendisine’—onun eğilimlerine, varsayılan arzularına, fırsatlarına ve risklerine—yöneliktir.” Burada temel sorun ortaklığı kuracak alanların azalmasından kaynaklanmaktadır. Kendi eğilimlerimiz ve arzularımız ve bize fısıldayan sistemler, ötekiyle ilişkilenmemizin önüne geçmektedir.

Özneleşme süreci ötekiyi gerektirmektedir; “ötekinin” varlığını göreceğimiz ya da “öteki”ni duyabileceğimiz alanlar sınırlandıkça kendi varoluşumuza hapsoluruz. Thomas Berns’e (2018, s. 252) göre, “Birey ancak bir ilişki olduğu için gerçektir.” O yüzden de yalnızca bağımsız bir özne olarak değil, ilişkiler ağı içinde sürekli biçimlenen bir varlık olarak düşünülmelidir. Bu ilişkisel çevre ise salt sayısal ölçümler ya da olasılık hesaplamalarıyla temsil edilemeyecek kadar karmaşık ve dinamik bir yapı taşır.

Kişinin kendisi ve çevresiyle olan ilişkisi ise ötekiyi ve bir anlamda müşterekliği, ortak olanı beraberinde getirmektedir. Müştereklik, bireylerin birbirleriyle bağlantı kurmasını mümkün kılar. Rouvroy ve diğerleri (2013), müşterekliğin bir “örtüşmeme” (*non-coincidence*) durumundan kaynaklandığını iddia eder. İnsanlar veya şeyler arasındaki farklılıklar, onların birbirleriyle iletişim kurmasını ve etkileşimde bulunmasını zorunlu kılar ve bu süreçte bireysellik ortaya çıkar. İlişkilerin ilişkisine dayanan algoritmik yönetim sistemlerinde farklılıklar ortadan kaldırılırken ilişkiler “monadlaşır”, birbirinden ayrıştırılır ve izole edilir (s. 193). Bu sebeple de bireyleşme, özerkleşme ve müşterekler kurma ihtimalleri azalır.

Algoritmik rasyonalite, insan öznelliğini verilere ve korelasyonlara indirgeyerek bireylerin hayal gücü ve alternatif üretme kapasitesini zayıflatır. Rouvroy’un (2016, s. 32) belirttiği gibi, algoritmalar tarafından önceden şekillendirilmiş ve yönlendirilmiş bir dünyada bireyler, kendi geleceklerini planlama ve hayal etme yetilerini yitirir. Bu durum, bireylerin kendi hayatlarına dair anlamlı anlatılar kurma ve dünyayı dönüştürme kapasitelerini ortadan kaldırır. Teknik, veriye dayalı rasyonalitenin bu hâkimiyeti, insanı yalnızca verimlilik ve optimizasyon mantığına sıkışmış bir nesneye dönüştürerek yaratıcı özgürlüklerin ve öznenliğin alanını daraltır. Birey ve toplumsal yaşam birer nesneymiş gibi ele alınır ve “mevcut durumu belirli paydaşlar için mümkün olduğunca elverişli olacak şekilde optimize etmekle ilgilenir” (Rouvroy, 2020). Optimizasyon ise makinelerin hızıyla sağlanır. “Kararlar otomatikleşir, amaçlar ve araçlar yer değiştirmeye başlar. Kararların otomatizasyonuna neden olan standartlaşma ve tekbiçimcilik bilişsel bir bozuluşa götürür” (Şan, 2022, s. 115). Özneleşmeden uzak, özerklikten yoksun kişiselleştirilmiş iktidar biçimiyle beraber, bireyler dayanışma ve ortak anlam arayışından koparılır; yerine performans ve verimliliğe dayanan, neoliberal rasyonaliteye hapsolan bir varoluş ortaya çıkar. Bu durum, ütopyanın yitimine işaret eder: Kolektivite ve dayanışma, performans ve verimlilik kültürünün hüküm sürdüğü bir çağda kaybolur. Sonuç olarak, algoritmik yönetimsellikte ulaşılmaya çalışılan öngörülebilirlik ve bilinebilirlik ütopyasının, bireysel özgürlüklerin ve toplumsal dayanışmanın zayıfladığı bir distopyaya dönüşeceği iddia edilebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, algoritmik yönetimsellik kavramı üzerinden dijital çağın iktidar biçimlerinin, bireysel öznenliği ve anlam üretimini nasıl dönüştürdüğü eleştirel bir çerçevede incelenmiştir. Algoritmik yönetimsellik, yalnızca teknik bir veri işleme pratiği değil; aynı zamanda bireylerin eylem kapasitelerini, karar alma süreçlerini ve geleceği tahayyül etme yetilerini sınırlandıran bir iktidar biçimidir. Teorilerin sonu yaklaşımı bizi totaliter bir algoritma rejiminin içine sıkıştırmaktadır. Algoritmaların sunduğu bu yönetim rejimi, görünüşte tarafsızlığı ve nesnelliliğiyle “bütüncül bilgiye erişim” vaadinde bulunur. Algoritmik sistemler, gerçekliğin yalnızca temsil edilebilen, ölçülebilir ve hesaplanabilir olan kısmını tanıyarak tüm yaşamı bu sınırlar içinde kurgulama eğilimindedir. İnsanların dünyayla kurdukları duyuşsal ve öznenlik temelli ilişkiyi araçsallaştırır; gelecek, veri analizleriyle önceden belirlenmiş bir düzlemde sabitlenir. Ancak bu bütünlük, farklılığı ve başkalığı bastıran, çoğulluğu tekil veri kalıplarına indirgeyen bir totalite rejimi yaratır. Bu totalite içerisinde insanın bir özne olarak var olabilmesi için bu kapanmaya karşı koyması gerekir. Özneleşme, tam da bu total bilgi rejimine direnebilme, ölçülemeyen ve temsil edilemeyenle ilişki kurabilme kapasitesiyle mümkündür.

Teknik, veriye dayalı rasyonalitenin hâkimiyetine karşı kültürel, normatif ve yaratıcı alanlar korunmalı ve geliştirilmelidir. Eğitimden sosyal politikalara, teknolojiye kadar pek çok alanda, bireylerin yaratıcı öznenliklerini destekleyecek mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Verilere dayalı yönetim sistemleri karşısında insanın hata yapma, farklı olma ve belirsizlik içinde yeni anlamlar kurma hakkı savunulmalıdır. Bireylerin “temel gelecek zaman hakkı” her zaman bireylere, özerkliklerine ve karar mekanizmalarına bırakılmalıdır. Politik ve etik düzeyde ise algoritmaların yalnızca teknik araçlar olmadığı; onların belirli dünya görüşlerini yansıttığının sürekli olarak ifşa edilmesi ve tartışılması gereklidir. “Yaşamın normatifliği değişim olasılığının kendisidir.Bizim dışımızda, veri biçiminde ne temsil edilen ne de temsil edilebilen bir doğa vardır

ve ‘yaşayan’ tam olarak budur” (Rouvroy, 2020). O hâlde, yaşamı veriye indirgemeyen, öngörülemez ve çoğul anlamlar üreten bir pratik olarak yeniden düşünmek gerekmektedir. Veriye indirgenemeyen insani deneyim — hata, rastlantı, belirsizlik, arzu ve anlam üretimi — hem bireysel hem de toplumsal özgürlüğün temelidir. Sonuç olarak, algoritmik yönetimsellik, modernitenin rasyonalite ve öngörülebilirlik ideallerini dijital teknolojilerle taşıyan, fakat insanı nesneleştirerek özgürlükten mahrum bırakan bir düzen inşa etmektedir. Bu düzene karşı geliştirilecek her düşünsel ve politik pratik, insanın tekrar özne olarak var olabileceği koşulları araştırmalıdır.

Kaynakça

- Alexander, J. C. (2013). *The dark side of modernity*. John Wiley & Sons.
- Anderson, C. (2016, Kasım 17). *Teorilerin sonu: Veri tufanı, bilimsel yöntemlere yepyeni bir bakış açısı sunuyor!* Evrim Ağacı. Erişim adresi: https://evrimagaci.org/teorilerin-sonu-veri-tufani-bilimsel-yontemlere-yepyeni-bir-bakis-acisi-sunuyor-4695?srltid=AfmBOor-cwJYJnDq2M2GdXqP2zgUsmy0A4MZcwOnBfjdmgW0H_HZOQAa#google_vignette
- Barry, L. (2019). The rationality of the digital governmentality. *Journal for Cultural Research*, 23(4), 365-380. <https://doi.org/10.1080/14797585.2020.1714878>
- Berns, T. (2018). Not individuals, relations: What transparency is really about. A theory of algorithmic governmentality . E. Alloa ve D. Thomä (Ed.), *Transparency, society, subjectivity* içinde (ss. 243-258). Cham: Palgrave Macmillan.
- Brubaker, R. (2017). *Rasyonalitenin sınırları Max Weber'in sosyal ve ahlaki düşüncesi üzerine bir deneme*. Ankara: Phoenix.
- Dardot, P., & Laval, C. (2014). *The new way of the world: On neoliberal society*. Verso Books.
- Dean, J. (2014). Communicative capitalism and class struggle. *Spheres: Journal for Digital Cultures*, 1., 1-16. <https://doi.org/10.25969/mediarep/3818>.
- Foucault, M. (2016). *Güvenlik, toprak, nüfus*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, M. (1982). The subject and power. *Critical Inquiry* 8.4, 777-795. <https://doi.org/10.1086/448181>
- Fuchs, C. (2017). Günther Anders’ undiscovered critical theory of technology in the age of big data capitalism. *tripleC: Communication, Capitalism & Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, 15(2), 582-611. <https://doi.org/10.31269/triplec.v15i2.898>
- Gitelman, L. ve Jackson, V. (2013). Introduction. L. Gitelman (Ed.) , *"Raw data" is an oxymoron* içinde (ss. 1-14). The MIT Press.
- Han, B. C. (2024). *Anlatının krizi*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Han, B. C. (2018). *Enfokrasi dijitalleşme ve demokrasinin krizi*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Kant, I. (2000). Aydınlanma nedir? Sorusuna yanıt. *Seçilmiş yazılar* içinde. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lemke, T. (2002). Foucault, governmentality, and critique. *Rethinking Marxism* 14.3, 49-64. <https://doi.org/10.4324/9781315634609>
- Luhmann, N. ve Behnke, K. (1994). The modernity of science. *New German Critique* , Winter, No. 61, Duke University Press, 9-23. <https://doi.org/10.2307/488618>
- Liotard, J. (2000). *Postmodern durum*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Mayer-Schönberger, V. ve Cukier, K. (2013). *Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think*. Houghton Mifflin Harcourt.

- Muellerleile, C. ve Robertson, S. (2018). Digital weberianism: Bureaucracy, information, and the technorationality of neoliberal capitalism. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 25(1), 187-216.
<https://doi.org/10.2979/indjglolegstu.25.1.0187>
- Räsänen, M. ve Nyce, J. (2013). The raw is cooked: Data in intelligence practice. *Science, Technology, & Human Values*, 38(5), 655-677. <https://soi.org/10.1177/0162243913480049>
- Rose, N. ve Miller, P. (1992). Political power beyond the state: Problematics of government. *The British Journal of Sociology*, Vol. 43, No. 2., 173-205. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2009.01247.x>
- Rosenberg, D. (2013). Data before the fact. L. Gitelman (Ed.), "Raw data" is an oxymoron içinde (ss. 15-40). The MIT Press.
- Rouvroy, A. (2016). Algorithmic governmentality: Radicalisation and immune strategy of capitalism and neoliberalism? *La Deleuziana* (3)1, s. 30-36.
- Rouvroy, A. (2020, Mart 27). *Algorithmic governmentality and the death of politics*. Green European Journal. Erişim adresi: <<https://www.greeneuropeanjournal.eu/algorithmic-governmentality-and-the-death-of-politics/>>
- Rouvroy, A. (2011). Technology, virtuality and utopia: Governmentality in an age of autonomic computing. M. Hildebrandt ve A. Rouvroy, *Law, human agency and autonomic computing* içinde (s. 119-140). Routledge.
- Rouvroy, A., Berns, T., ve Carey-Libbrecht, L. (2013). Algorithmic governmentality and prospects of emancipation. *Réseaux* 177.1, 163-196. <https://doi.org/10.3917/res.177.0163>
- Rouvroy, A. ve Stiegler, B. (2016). The digital regime of truth: From the algorithmic governmentality to a new rule of law. *La Deleuziana*, (3), 6-29.
- Soylu, F. E. (2023). Yeni davranışsal iktisat, metodolojik bireycilik ve toplumsalın reddi. *Fiscaoeconomia*, 7(3), 1856-1886. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1265694>
- Şan, E. (2022). Bernard Stiegler'in teknoloji felsefesi problemleri: Algoritmik yönetimsellik ve bilişsel proleterleşme. *ViraVerita E-Dergi*, (15), 105-135. <https://doi.org/10.47124/viraverita.1103061>
- Van Dijck, J. (2014). Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance & society*, 12(2), 197-208. <https://doi.org/10.24908/SS.V2I2.4776>
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve toplum cilt 2*. İstanbul: Yarı Yayınları.
- Weber, M. (1999). *Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu*. Ayraç Yayınları.
- Wood, E. M. (2016). *Özgürlük ve mülkiyet: Rönenas'tan Aydınlanma'ya Batı siyasal düşüncesinin toplumsal tarihi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Zuboff, S. (2021). *Gözetleme kapitalizmi çağı: Gücün yeni sınırında insan geleceği için savaş*. İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.

Extended Abstract

Purpose

This article offers a critical analysis of algorithmic governmentality as a contemporary rationality of power through which human conduct, social relations, and processes of meaning-making are increasingly governed by data-driven and automated systems. Drawing on Michel Foucault's concept of governmentality and the theoretical framework developed by Antoinette Rouvroy and Thomas Berns, the article argues that algorithmic governmentality should be understood neither as a complete rupture with earlier forms of power nor as an entirely unprecedented phenomenon. Rather, it represents a digital intensification of modern and neoliberal rationalities grounded in calculability, predictability, and optimization. In this sense, the phenomenon is best read as a transformation within continuity: it preserves the modern ambition to govern through knowledge while significantly altering what "counts" as knowledge, how it is produced, and how it operates politically (Foucault, 2016; Rouvroy & Berns; Rouvroy). The article asks: How do datafication and prediction reorganize knowledge, political justification, and the conditions of subjectivity, and what does this imply for autonomy, democracy, and resistance?

Methodology

The article is a theoretical and conceptual study. It mobilizes a Foucauldian analytics of governmentality to examine how power operates through rationalities and techniques rather than primarily through prohibition or sovereign command. This framework is combined with Rouvroy and Berns' account of algorithmic governmentality, which highlights government through statistical correlation, predictive profiling, and automated intervention. The analysis proceeds by situating algorithmic governmentality within longer debates on knowledge and rationality in modernity (Lyotard), engaging critical data studies to challenge the neutrality of data, and tracing the convergence between behavioralism and algorithmic governmentality. The article develops its argument through conceptual reconstruction and critical synthesis, rather than through a single empirical case study, in order to clarify the political logic by which prediction becomes a mode of rule.

Findings

The findings are organized around the article's central claim: algorithmic governmentality is not a rupture with modernity but a sharpened continuity that reorganizes knowledge, governance, and subjectivity. Drawing on Lyotard's (2000) account of the postmodern condition, the first part traces a shift from knowledge as meaning-producing, narrative understanding toward information valued for function, operation, and performance. In the digital age this trajectory is radicalized through datafication: social life, behavior, and experience are translated into quantifiable data points, and knowledge is increasingly assessed by speed, accessibility, and utility rather than interpretive or explanatory capacity (Han, 2018, 2024). This configuration resembles a form of data realism, in which data are treated as the most reliable access point to the real, lending algorithmic systems legitimacy as ostensibly objective and impartial mechanisms of governing. Against this backdrop, the article rejects the assumption that data mirror the world neutrally. Drawing on critical data studies (Gitelman and Jackson, 2013; Rosenberg, 2013), it argues that data are made through politically and economically structured practices of collection, labeling, cleaning, modeling, and interpretation. Data infrastructures do not simply represent reality; they format it. The political stakes are twofold: neutrality claims obscure value-laden design choices, and the collapse of knowledge into information and information into data encourages governing styles that treat meaning, narration, and public justification as dispensable.

Behavioralism and algorithmic governmentality converge in contemporary data infrastructures, where governance operates through prediction and environmental modulation. In big-data settings, behavioral approaches are reactivated as instruments of rule: continuous monitoring, correlation-based analytics, and prediction enable interventions that operate by configuring environments and probabilities rather than issuing commands. Individuals are steered through personalized defaults, rankings, recommendations, scores, and prompts; control depends less on persuasion and reflective agency than on managing the conditions of action at scale. This has consequences for freedom and temporality. Predictive systems extrapolate futures from past data, undermining what Zuboff calls the "right to the future tense"—the capacity to imagine alternatives and redirect one's trajectory

(2021). Prediction becomes performative: it stabilizes people within statistically generated categories and quietly narrows possibilities for learning, error, and self-redefinition.

Building on this, the article distinguishes algorithmic from neoliberal governmentality. Neoliberal rationality presupposes responsible, autonomous, entrepreneurial selves addressed through choice, responsibility, and efficiency (Foucault, 2016; Dardot and Laval, 2014). Algorithmic governmentality, by contrast, largely bypasses subject formation (Berns, 2018; Rouvroy, 2016; Rouvroy and Berns, 2013; Rouvroy and Stiegler, 2016): it translates persons into profiles, probabilities, propensities, and risks, governing by optimization indifferent to intention, meaning, or ethical reflection. Subjectivity does not vanish, but it ceases to be the primary site of government; the locus shifts from the self to the environment, from reasons to response surfaces, from norms to correlations.

Finally, the article situates this shift within the trajectory of modern instrumental reason (Weber's "iron cage"). Algorithmic systems extend calculative rationality by delegating decisions to automated processes beyond democratic contestation. Data operate simultaneously as profit source and governmental mechanism, moving governance away from shared norms and public deliberation toward individualized, opaque control. In political-economic terms, if neoliberalism diffused market norms into nonmarket domains, algorithmic governmentality goes further by optimizing behavior through infrastructures that treat sociality as measurable outcomes. Political questions about justice and ends are recoded as technical questions about performance, accuracy, and error rates, re-channeling power through forms that resist public reasoning and shifting governance from debatable rules to hidden systems that are difficult to inspect.

Limitations

This article develops a conceptual critique rather than an applied empirical design. It does not test hypotheses through a bounded dataset, nor does it provide sector-specific case studies (e.g., health, insurance, hiring) beyond illustrative examples. In addition, "algorithmic systems" cover heterogeneous technologies and institutional settings; the analysis therefore focuses on an ideal-typical rationality of government through prediction, profiling, and optimization. These limits are intentional: the aim is to clarify the political logic and normative stakes that can guide subsequent empirical research and comparative analysis.

Implications

These theoretical claims culminate in a normative argument. Algorithmic governmentality tends toward a digital dystopia marked by the erosion of subjectivity, the marginalization of narrative meaning, and the ascendancy of predictive control. Yet it resists technological determinism: possibilities for resistance and transformation persist precisely in what eludes measurement and prediction—error, contingency, unpredictability, and creative imagination. Sustaining autonomy, agency, and plurality requires re-politicization: surfacing value-laden design choices, exposing power effects, and reopening the space of reasons where policies can be justified, challenged, and revised—so that democratic disagreement can act upon infrastructures that currently act upon us.

Originality and Value

The article's originality lies in its articulation of algorithmic governmentality as a continuity-based transformation of modern and neoliberal rationalities, rather than as a simple break. It contributes a coherent conceptual pathway from the transformation of knowledge to data realism, to the politics of data production (critical data studies), to behaviorally mediated government, and finally to the displacement of subject formation by predictive optimization. By linking these shifts to the reconfiguration of economy-polity relations and to the depoliticization of public justification, the article clarifies why algorithmic systems are not merely technical tools but infrastructures of rule that demand democratic contestation.